

Marcin Mazurek
Mariusz Kuryłowicz

Wewnętrzne rozwiązania Służby Więziennej na rzecz rozpoznania i ścigania sprawców przestępstw w środowisku penitencjarnym

Internal solutions of the Prison Service for recognizing and prosecuting perpetrators of crimes in the penitentiary environment

Jednostki penitencjarne są miejscem przeznaczonym do izolacji osób, które naruszyły normy prawne. Osadzeni tworzą specyficzną, niebezpieczną społeczność, dlatego dla właściwej realizacji zadań związanych z izolacją więzienną personel penitencjarny musi posiadać również wiedzę o zagrożeniach pochodzących ze strony więźniów oraz szerokokorozumianego świata przestępczego. Źródłem tej wiedzy jest prowadzenie właściwego rozpoznania poprzez czynności profilaktyczne Służby Więziennej, a czym innym jest natomiast profilaktyka i szkolenia kierowane do kadry penitencjarnej. Materializacja zagrożeń w postaci przestępczości i udziału w niej funkcjonariuszy publicznych nie są zjawiskiem nowym w szeregach formacji mundurowych natomiast rozwiązania prawne, strukturalne i organizacyjne służące eliminacji i rozpoznawaniu tych zjawisk stanowią nowość w formacji Służby Więziennej. Artykuł odnosi się do problematyki rozwiązań prawnych wprowadzonych na rzecz realizacji przez funkcjonariuszy Inspektoratu Wewnętrznego Służby Więziennej zadań związanych ze zwalczaniem przestępczości wewnątrz formacji na wzór grup dyspozycyjnych podległych ministrowi do spraw wewnętrznych i administracji.

Słowa kluczowe: czynności operacyjno-rozpoznawcze, Inspektorat Wewnętrzny Służby Więziennej, wykrywanie przestępstw, czynności administracyjno-porządkowe

Penitentiary units are places designed to isolate people who have violated legal norms. Inmates create a specific, dangerous community, therefore, for the proper implementation of tasks related to prison isolation, penitentiary staff must also have knowledge about the threats posed by prisoners and the broadly understood criminal world. The source of this knowledge is the conduct of proper diagnosis through the preventive activities of the Prison Service, while prevention and training addressed to the penitentiary staff are different. The materialization of threats in the form of crime and the participation of public officials in it are not a new phenomenon in the ranks of uniformed formations, while legal, structural and organizational measures aimed at eliminating and recognizing these phenomena are a novelty in the formation of the Prison Service. The article refers to the issue of legal solutions introduced for the implementation by the officers of the Internal Inspectorate of the Prison Service of tasks related to combating crime within the formation, on the model of dispositional groups subordinate to the minister of internal affairs and administration.

Key words: operational and reconnaissance activities, the Internal Inspectorate of the Prison Service, crime detection, administrative and order activities.

Wprowadzenie

Jednym z elementów polityki kryminalnej państwa jest powołanie instytucji więzienia, która jest dość skomplikowaną i złożoną formą realizacji procesu bezpieczeństwa wewnętrznego. Jednostka penitencjarna jest miejscem, w którym wykonywana jest kara pozbawienia wolności, polegająca na izolacji przestępców od reszty społeczeństwa. Czas izolacji równolegle jest próbą zmiany postaw osób skazanych, na prospołeczne i zaniechania dalszej działalności przestępczej – resocjalizacja osadzonych.

Spółeczność więzienną tworzą dwie, z założenia opozycyjne wobec siebie, grupy ludzi. Pierwsza to osoby pozbawione wolności (osadzeni), druga to personel penitencjarny (więziennicy)¹. Sytuacją niepożądana

---

¹ M. Ciosek *Izolacja więzienna. Wybrane aspekty izolacji więziennej w percepcji więźniów i personelu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1993, s. 8.

jest, gdy przedstawiciele tych społeczności zaczynają ze sobą współpracować w ujęciu negatywnym. Ujęcie negatywne dotyczy sytuacji naruszającej obowiązujący porządek prawa. Przepisy regulujące działalność całokształtu więziennictwa, określają zasady i sposoby wykonywania kary pozbawienia wolności i tymczasowego aresztu. Ustanawiają prawa i obowiązki osadzonych oraz status, metody i formy działania funkcjonariuszy Służby Więziennej. W sytuacjach korupcji, sprzedajności funkcjonariusza i aktywności naruszającej przepisy prawa, aparat państwowy musi posiadać odpowiednie siły i środki umożliwiające neutralizację tych zjawisk, oraz mechanizmy prewencji wobec nich. W hermetycznym, środowisku penitencjarnym działania te nie są zadaniem łatwym, wobec czego wymagają określonych prawnie form i metod działania. Rozwiązania te muszą ewoluować wobec zmiennych trendów zagrożeń i świata przestępczego.

Do podstawowych aktów normujących polski system więziennictwa zaliczamy przede wszystkim: Kodeks karny wykonawczy², Kodeks postępowania karnego³, Kodeks karny⁴, ustawę z dnia 28 sierpnia 1997 r. o zatrudnieniu osób pozbawionych wolności⁵, ustawę z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej⁶. Prezentowane treści odnoszą się do wyłącznie Ustawy o Służbie Więziennej oraz aktów wykonawczych do niej regulujących funkcjonowanie Inspektoratu Wewnętrznego Służby Więziennej.

Ogólna charakterystyka środowiska więziennego

Zakłady karne i areszty śledcze (łącznie – jednostki penitencjarne) spełniają określone zadania polegające na izolowaniu i resocjalizowaniu osób, które naruszyły normy prawne. W związku z tym jednostki penitencjarne są miejscem, w którym pod przymusem przebywa wielu zdemoralizowanych osadzonych, tworzących specyficzną społeczność mogącą podejmować próby oddziaływania na funkcjonariuszy, na przykład w postaci próby ich skorumpowania. Osadzeni nie stanowią jednolitej grupy, charakteryzują się zróżnicowaniem kulturowym, ekonomicznym,

---

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. *Kodeks karny wykonawczy*, (Dz. U. 1997 nr 90 poz. 557).

³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. *Kodeks karny*, (Dz. U. 1997 nr 88 poz. 553).

⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. *Kodeks postępowania karnego*, (Dz. U. 1997 nr 89 poz. 555).

⁵ Ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 r. *o zatrudnieniu osób pozbawionych wolności*, (Dz. U. 1997 nr 123 poz. 777).

⁶ Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. *o Służbie Więziennej* (Dz. U. 2023, poz. 240 z późn. zm).

społecznym oraz psychicznym i osobowościowym⁷. Dla właściwej realizacji zadań związanych z izolacją więzienną personel penitencjarny musi posiadać wiedzę o zagrożeniach pochodzących ze strony więźniów i o zagrożeniach nie tylko fizycznych, ale również o próbach przenikania środowiska przestępczego w struktury formacji. Poziom bezpieczeństwa w jednostkach penitencjarnych jest stanem labilnym, wymagającym stałego monitoringu i sprawnego reagowania w sytuacjach uaktywnienia się zagrożeń istotnych nie tylko z punktu widzenia bezpieczeństwa jednostki penitencjarnej, ale także z zakresu bezpieczeństwa prawnego funkcjonariuszy i budowania ich odporności względem korupcji i sprzedajności funkcjonariusza publicznego⁸. Terminy takie jak: korupcja, łapownictwo, przekupstwo czy sprzedajność, odnoszą się do tych samych albo bardzo zbliżonych względem siebie modeli zachowania.

Informacje o popełnionych i planowanych czynach zabronionych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych są możliwe do uzyskania głównie w wyniku prowadzenia rozpoznania kryminalnego tych środowisk – prowadzenia czynności profilaktycznych, w tym miejscu należy zaznaczyć że nie są to czynności tożsame. Dokładne rozpoznanie oparte o zorganizowane, systemowe prowadzenie działań rozpoznawczych, jest czynnikiem rozstrzygającym o skuteczności zapobiegania i likwidacji zagrożeń oraz zjawisk naruszających dobre imię służby w postaci również pomówień funkcjonariuszy Służby Więziennej ze strony osadzonych.

Bezpośredni kontakt funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej z osobami osadzonymi, często powiązanymi ze światem przestępczości zorganizowanej, może determinować różnego rodzaju zagrożenia, takie jak korupcja, wywieranie nacisku na funkcjonariuszy ze strony osadzonych lub ze strony osób z nimi powiązanych, a funkcjonujących na wolności. Funkcjonariusz Służby Więziennej może być poddany przymusowi nawiązania relacji ze światem przestępczym. Relacja ta jest naganna etycznie bez względu na jej przyczynę, a przede wszystkim stanowi czyn prawnie zabroniony. Do relacji tej dochodzi na skutek chęci uzyskania korzyści

---

⁷ Klasyfikacji osadzonych dokonuje się na podstawie art. 82 § 2 *Kodeksu karnego wykonawczego*. Podstawowymi kryteriami są wiek, płeć, wcześniejsze odbywanie kary pozbawienia wolności, umyślność i nieumyślność popełniania czynu, długość pozostałej do odbycia kary, stan zdrowia psychicznego i fizycznego, a także uzależnienia od alkoholu, środków odurzających i psychotropowych, stopień demoralizacji i zagrożenia społecznego oraz rodzaj popełnionego przestępstwa.

⁸ Na gruncie prawa polskiego eksplikację zwrotu „funkcjonariusz publiczny” zawiera art. 115 § 13 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. *□ Kodeks karny* (dostęp: 14.06.2023 r.).

lub również na skutek strachu i podatności funkcjonariusza na groźby karalne względem niego lub jego najbliższych.

Potencjalne negatywne zjawiska i doświadczenia wynikające z zaistniałych zdarzeń w szeregach formacji mundurowych niewątpliwie wymagały konieczności stworzenia skutecznych rozwiązań mających na celu wzmocnienie bezpieczeństwa osobowego w ich szeregach i środowisku pracowników cywilnych. Oprócz działań profilaktycznych koniecznym jest posiadanie sił i środków do zwalczania zjawisk zagrażających bezpieczeństwu realizacji przez Służbę Więzienną zdań ustawowych z tytułu funkcjonariusza podatnego wpływom świata przestępczego.

Do 14 grudnia 2022 roku w strukturze organizacyjnej Służby Więziennej nie funkcjonowała wyodrębniona organizacyjnie komórka służąca zwalczaniu, wykrywaniu oraz ściganiu sprawców przestępstw w środowisku osadzonych oraz funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej. Siły i środki, którymi dysponuje Służba Więzienna do walki ze zjawiskami przestępczymi, były znacznie ograniczone. Biuro Spraw Wewnętrznych, będące komórką organizacyjną Centralnego Zarządu Służby Więziennej, nie posiadało uprawnień do rozpoznawania, wykrywania i zapobiegania przestępstwom popełnionym przez funkcjonariuszy SW i pracowników cywilnych. W tym miejscu zaznaczyć należy, że zrozumienie przestrzeni penitencjarnej, jej właściwości oraz otoczenia celem zwalczania zagrożeń i zapewnienia samokontroli formacji wymagało nowelizacji ustawy o Służbie Więziennej⁹. Do grudnia 2022 r. Służba Więzienna prowadziła czynności profilaktyczne¹⁰, które spełniały określoną rolę na rzecz bezpieczeństwa jednostek penitencjarnych. Czynnościom profilaktycznym towarzyszą jednak pewnego rodzaju ograniczenia. Obecnie identyfikacja określonego zagrożenia umożliwia podjęcie szerszego katalogu działań w oparciu o przepisy prawa przez uprawnioną jednostkę organizacyjną, jak również powołany do życia Inspektorat Wewnętrzny Służby Więziennej.

---

⁹ Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 o Służbie Więziennej (Dz. U. 2023, poz. 240 z późn. zm.).

¹⁰ Ibidem, art. 19a.

Kryminale rozpoznanie penitencjarne a czynności profilaktyczne

Na poziomie literatury przedmiotu o kryminalnym rozpoznaniu penitencjarnym mówił M. Krzywicki, który identyfikował je w aspekcie czynnościowym, czyli działaniach rozpoznawczych prowadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych rozumianych, jako ogół prawnie określonych i uregulowanych wewnętrznymi przepisami, działań wyspecjalizowanej struktury Służby Więziennej, zmierzających do uzyskania informacji służących monitorowaniu, zapobieganiu, wykrywaniu i neutralizowaniu zagrożeń bezpieczeństwa osób w niej przebywających, oraz każdej innej informacji dotyczącej dokonanej lub planowanej działalności przestępczej¹¹. Pojęcie informacji jest bardzo pojemne, należy zaznaczyć, że występuje jednolita powszechnie uznawana definicja informacji. Słowo „informacja” jest wieloznaczne, ponadto funkcjonuje w wielu dziedzinach nauk oraz w języku potocznym¹².

W zakładach karnych i aresztach śledczych funkcjonariusze i pracownicy prowadzą obecnie również czynności profilaktyczne¹³. Czynności te zmierzają do rozpoznania środowiska skazanych i tymczasowo aresztowanych w celu ochrony społeczeństwa przed przestępczością lub zapewnienia porządku lub bezpieczeństwa zakładów karnych, aresztów śledczych lub konwoju¹⁴. Każda czynność profilaktyczna wymaga udokumentowania i podlega rejestracji¹⁵. Skazanemu i tymczasowo aresztowanemu nie udostępnia się dokumentacji zgromadzonej w toku stosowania czynności profilaktycznych¹⁶. W związku ze stosowaniem czynności profilaktycznych funkcjonariusze i pracownicy są zobowiązani zapewnić ochronę źródeł pozyskania informacji¹⁷. Funkcjonariusze i pracownicy stosujący czynności profilaktyczne mogą korzystać z pomocy innych osób posiadających informacje mogące służyć do rozpoznania środowiska skazanych

---

¹¹ M. Krzywicki *Zarys teorii działań operacyjno-rozpoznawczych w zakładach karnych i aresztach śledczych*, Praca studyjna obroniona na Wydziale Strategiczno-Obronny Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2004, s. 15

¹² J. Łuczak *Zarządzanie bezpieczeństwem informacji* [w:] J. Łańcucki (red.), *Znormalizowane systemy zarządzania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2010, s. 279.

¹³ Zob.: art. 19a. 1. Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 o Służbie Więziennej...

¹⁴ *Ibidem*, 19a. 2.

¹⁵ *Ibidem*, art. 19a. 3.

¹⁶ *Ibidem*, art. 19a.

¹⁷ *Ibidem*, 19a.

i tymczasowo aresztowanych¹⁸. Pomoc innych osób może polegać na świadomym i dobrowolnym udziale w czynnościach profilaktycznych¹⁹.

Dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego wskazuje imiennie funkcjonariuszy lub pracowników uprawnionych do przetwarzania informacji uzyskanych w wyniku stosowania czynności profilaktycznych, w szczególności ich sprawdzenia, analizy i klasyfikowania²⁰. Funkcjonariusze i pracownicy, którzy uzyskali informacje w wyniku stosowania czynności profilaktycznych, przekazują je niezwłocznie dyrektorowi zakładu karnego lub aresztu śledczego lub osobie wyznaczonej²¹. Osoba wyznaczona po sprawdzeniu i analizie uzyskanej informacji klasyfikuje ją jako²²:

- istotną dla ochrony społeczeństwa przed przestępczością lub dla zachowania porządku lub bezpieczeństwa zakładu karnego, aresztu śledczego lub konwoju;
- mogącą być istotną dla ochrony społeczeństwa przed przestępczością lub dla zachowania porządku lub bezpieczeństwa zakładu karnego, aresztu śledczego lub konwoju;
- nieistotną dla ochrony społeczeństwa przed przestępczością lub dla zachowania porządku lub bezpieczeństwa zakładu karnego, aresztu śledczego lub konwoju.

Informację osoba wyznaczona niezwłocznie przekazuje dyrektorowi zakładu karnego lub aresztu śledczego celem podjęcia dalszych działań²³. Informację tę osoba wyznaczona poddaje dalszej analizie, a jej wyniki przekazuje dyrektorowi zakładu karnego lub aresztu śledczego celem służbowego wykorzystania²⁴. O uznaniu informacji za nieistotną dla ochrony społeczeństwa przed przestępczością lub dla zachowania porządku lub bezpieczeństwa zakładu karnego, aresztu śledczego lub konwoju osoba wyznaczona informuje dyrektora zakładu karnego lub aresztu śledczego, podając przyczyny takiej klasyfikacji²⁵.

Obecnie realizowane w zakładach karnych i aresztach śledczych czynności profilaktyczne wykonywane są fragmentarycznie, tym samym

---

¹⁸ Ibidem, 19a .6.

¹⁹ Ibidem, 19a .7.

²⁰ Ibidem, 19a .1.

²¹ Ibidem, art. 19b.2.

²² Ibidem, art. 19b.3.

²³ Ibidem, art. 19b.4.

²⁴ Ibidem, art. 19b.5.

²⁵ Ibidem, art. 19b.6.

domniemać należy, że nie stanowią zorganizowanego, wysoko jakościowego cyklu rozpoznawczego, który może być realizowany wyłącznie w ramach systemu działań rozpoznawczych *sensu stricte*. Mając na względzie praktykę służb dysponujących uprawnieniami do prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych, uregulowania dotyczące kryminalnego rozpoznania środowiska osób osadzonych dotychczasowo mogły być niezadowolające i mało skuteczne dla potrzeb bezpieczeństwa wewnętrznego jednostek. Niejasności przepisów, zachowawczość i obawy o przekroczenie norm etycznych bądź przekroczenie uprawnień minimalizowały prowadzenie działań z elementami pogłębionego rozpoznania, podkreślenia wymaga fakt, iż szkolenie koncentruje w niniejszym zakresie do czynności profilaktycznych. Rozpoznanie nie stanowi przedmiotu szkolenia funkcjonariuszy. Na podstawie powyższego polskie więziennictwo jest instytucją, w której problemy uzyskania, przetwarzania i przekazywania informacji wymagały szczególnej diagnozy i analizy celem podjęcia wysiłków prawnych i organizacyjnych od umocowania podstaw dla systemu działań rozpoznawczych. W chwili obecnej w przypadku ukształtowania się informacji mogą one zostać przekazane do specjalnie powołanej w strukturze SW jednostki organizacyjnej, która posiadała uprawnienia do prowadzenia pracy operacyjnej oraz jest właściwa do współpracy z innymi służbami. Niniejsze wynika z faktu, iż służby, takie jak Policja albo Centralne Biuro Antykorupcyjne, często nie mają pełnego zrozumienia dla specyfiki więziennictwa oraz jego hermetyczności. W tym miejscu należy wskazać, że w aktualnym stanie prawnym brakuje definicji czynności operacyjno-rozpoznawczych (tak zwana praca operacyjna nie jest systemowo definiowana). Natomiast w literaturze przedmiotu podejmowane są liczne próby definiowania tego pojęcia. Jedną z nich, prób systematyzacji tego pojęcia zaproponował T. Hanauska, według którego czynności operacyjno-rozpoznawcze to „odrębny system poufnych bądź tajnych działań organów policyjnych, prowadzonych poza procesem karnym, lecz zazwyczaj służących aktualnym lub przyszłym celom tego procesu i wykonywanych dla zapobiegania i zwalczania przestępczości i innych prawnie określonych negatywnych zjawisk społecznych”²⁶.

---

²⁶ T. Hanauska, *Kryminalistyka. Zarys wykładu*, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2009, s. 112.

Struktura organizacyjna i zadania Inspektoratu Wewnętrznego Służby Więziennej

Podobnie jak w formacjach podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji²⁷, w grupie dyspozycyjnej Ministra Sprawiedliwości utworzono wewnętrzną jednostkę kontroli – Inspektorat Wewnętrzny Służby Więziennej (IWSW). Nowe rozwiązania legislacyjne, wprowadzone na mocy ustawy o Służbie Więziennej mają na celu zapewnienie skutecznej walki z nielegalnym procederem w jednostkach penitencjarnych i zwalczanie patologii w szeregach SW, jak i w środowisku osób osadzonych²⁸. Uprawnienia Inspektoratu autonomizują proces wykrywczy²⁹ wobec sprawców przestępstw, wnoszą rozwiązania na rzecz pozyskania i zabezpieczenia dowodów dla potrzeb postępowania karnego³⁰.

Inspektorat Wewnętrzny Służby Więziennej utworzony 14 grudnia 2022 roku funkcjonuje jako wyspecjalizowana jednostka organizacyjna SW, która podlega bezpośrednio Ministrowi Sprawiedliwości. Inspektorat Wewnętrzny Służby Więziennej realizuje zadania związane z zapobieganiem przestępstwom popełnianym przez funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej oraz niektórym przestępstwom popełnianym na szkodę Służby Więziennej. Istotnym działaniem jest wykrywanie oraz ściganie sprawców, w szczególności poprzez podejmowanie czynności operacyjno-rozpoznawczych i dochodzeniowo-śledczych, koordynowanie działań operacyjnych prowadzonych w sprawach funkcjonariuszy i pracowników SW. Zadaniem Inspektoratu jest gromadzenie i analizowanie informacji o przestępczości wśród funkcjonariuszy oraz o przestępstwach popełnianych na szkodę formacji, podejmowanie przedsięwzięć zapobiegających przestępczości w szeregach SW oraz utrwalanie ich dowodów³¹. W myśl

²⁷ Biuro Spraw Wewnętrznych Policji, powołane na podstawie art. 5b ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji oraz Biuro Spraw Wewnętrznych Straży Granicznej, powołane na podstawie art. 3c ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej.

²⁸ Zob.: art. 8 pkt. 1a, Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 o Służbie Więziennej.

²⁹ Proces wykrywczy – ogół działań (typowanie, ujawnianie, stwierdzanie) uprawnionych organów ścigania karnego nastawionych na ujawnienie zdarzenia określonego na danym etapie postępowania jako przestępstwo oraz uzyskanie informacji pozwalających na postawienie hipotezy dotyczącej osoby pozostającej w prawnie relewantnej relacji przyczynowej z tym zdarzeniem, oraz zebranie wstępnych materiałów uprawdopodobniających hipotezę sprawstwa tej osoby w stopniu uzasadniającym rozpoczęcie udowodniania. T. Hanausek, *Zarys kryminalistycznej teorii wykrywania*, Warszawa, t. I – 1978, t. II – 1987, s. 45.

³⁰ Zob.: art. 23p.1.16, Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 o Służbie Więziennej.

³¹ Zob.: art. 23b.1. Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 o Służbie Więziennej.

przepisów ustawy niniejsze zadania realizowane są wobec określonego katalogu osób, do którego należą³²:

- osadzeni w zakładach karnych albo aresztach śledczych;
- funkcjonariusze i pracownicy w związku z wykonywaniem czynności służbowych;
- inne osoby przebywające na terenie zakładów karnych albo aresztów śledczych;
- inne osoby przebywające poza terenem zakładów karnych lub aresztów śledczych, których przestępstwo pozostaje w ścisłym związku z przestępstwem ww. osób.

Mając powyższe na uwadze, wskazać należy, że funkcjonariusze IWSW zajmują się ustalaniem i ściganiem osób korumpujących funkcjonariuszy i pracowników SW, jak również sprawców bezpodstawnego ich pomańwania. Funkcjonariusze pełniący służbę w IWSW, w toku wykonywania czynności służbowych mają obowiązek respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka³³.

Przestępczość personelu penitencjarnego jako zjawisko społeczne

Brak danych dotyczących skali korupcji wyrażonej w liczbach w latach 2016–2021 przez samą Służbę Więzienną – w ogólnodostępnych informacjach znajdujących się wyłącznie na stronie internetowej Centralnego Zarządu Służby Więziennej, nie udało się dotrzeć do żadnych danych operujących konkretnymi statystykami. Oczywiście cyklicznie (raz na rok) prezentowane są rozbudowane raporty, przedstawiające zestawienie danych obrazujące funkcjonowanie całego więziennictwa w danym roku – począwszy od populacji skazanych, na przeprowadzonych remontach kończąc. W każdym z tych dokumentów znajduje się pozycja pod hasłem „Odpowiedzialność dyscyplinarna funkcjonariuszy” obejmująca dane liczbowe dotyczące liczby funkcjonariuszy, którzy w danym okresie dopuścili się pewnych kategorii czynów, takich jak³⁴:

- „przekroczenia pod wpływem alkoholu”,

---

³² Ibidem.

³³ Zob.: art. 23c. 2. Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 o Służbie Więziennej.

³⁴ Źródło: Biuro Kadr i Szkolenia CZSW.

- „nieprzestrzeganie etyki zawodowej”,
- „naruszenie dyscypliny”,
- „dopuszczenie do ucieczki”,
- „dopuszczenie do innych nadzwyczajnych wypadków”,
- „nieprawidłowy stosunek do osadzonego”,
- „niedozwolone kontakty”,
- wykroczenia”,
- „inne”.

Żaden jednak z publikowanych dokumentów i statystyk nie wskazuje, jakie konkretnie czyny wchodziły w skład zaprezentowanych kategorii w nich zawartych. Jednocześnie należy wskazać, że w poddane analizie raporty z lat 2016–2021 wskazują liczbowo najwięcej przypadków w kategorii „inne”, co dodatkowo w zasadzie zupełnie wyeliminowało możliwość określenia liczbowo skali przypadków przestępstw na przykład korupcyjnych popełnionych w czasie wykonywania obowiązków (i w związku z nimi) przez funkcjonariuszy Służby Więziennej³⁵. Z tytułu zadań IWSW należy domniemać, iż w najbliższe przyszłości pojawi się zestawienie statystyczne za punkt wyjścia przyjmując analizę konkretnych czynów wynikających z Kodeksu Karnego określonych w art. 228–231.

Tabela 1. Liczba postępowań za czyny noszące znamiona przestępstwa popełnione przez funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej w latach 2016–2021.

OISW, COSSW, OSSW	Rok	Liczba postępowań za czyny noszące znamiona przestępstwa	Zarzucone pracownikom
	2016	50	1
	2017	86	1
	2018	73	2
	2019	98	1
	2020	114	3
	2021	77	2
Razem	2016-2021	498	10

Źródło: Sejm RP druk nr 2384 – o zmianie ustawy o Służbie Więziennej oraz niektórych innych ustaw s. 210.

³⁵ Ibidem.

Ze względu na brak powszechnie dostępnych danych o ujednocionym kształcie i charakterze, w tej części artykułu zaprezentowane zostaną te, które drogą analizy udało się wyodrębnić z dostępnych materiałów źródłowych. Punktem wyjścia będzie ogólny zarys problematyki umieszczony na stronie internetowej Sejmu RP³⁶ druk nr 2384 – o zmianie ustawy o Służbie Więziennej oraz niektórych innych ustaw.

Podane dane statystyczne z lat 2016–2021 dotyczące liczby zgłaszanych przestępstw w uogólnieniu wskazują na tendencję wzrostową zjawiska przestępczości w kadrze SW. Mimo że zdarzenia incydentalne z udziałem funkcjonariuszy Służby Więziennej nie wpływają znacząco na wizerunek tej formacji, to mogą prowadzić do niepokoju. Liczba naruszeń prawa, jakich dopuścili się funkcjonariusze w 2021, maleje, jednakże wzrasta ciężar gatunkowy samych zdarzeń³⁷. Przystępczość funkcjonariuszy jako zjawisko społeczne może być determinowana trendami ogólnymi i przybierając wciąż nowe formy, przy czym rzeczywisty jej rozmiar nie jest znany, dane statystyczne Służby Więziennej w tym zakresie oparte są wyłącznie na ujawnionych wypadkach przestępnych zachowań funkcjonariuszy, a zatem nie obejmują wszystkich tego typu zdarzeń.

Funkcjonariusze IWSW posiadają uprawnienia do prowadzenia czynności administracyjno-porządkowych oraz operacyjno-rozpoznawczych³⁸. Przyznane Inspektoratowi uprawnienia sprowadzają się do³⁹: legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości, dokonywania sprawdzenia prewencyjnego w celu, ochrony przed bezprawnymi zamachami na życie lub zdrowie osób lub mienie lub w celu ich ochrony przed nieuprawnionym działaniem skutkującym zagrożeniem życia lub zdrowia⁴⁰. Działania w celu znalezienia i odebrania przedmiotów, których użycie ze względu na ich właściwość może spowodować zagrożenie dla życia lub zdrowia lub bezpieczeństwa prowadzonych czynności, a ponadto:

- ujmowania osoby w zakresie niezbędnym do realizacji zadań w celu niezwłocznego przekazania tych osób Policji lub innym właściwym organom,

---

³⁶ Sejmu RP – druk nr 2384 – o zmianie ustawy o Służbie Więziennej oraz niektórych innych ustaw.

³⁷ <https://cbsp.policja.pl/cbs/aktualnosci/153404,Funkcjonariusze-CBSP-i-Sluzby-Wieziennej-rozbili-zorganizowana-grupe-ktorej-czlo.html> (dostęp: 12.05.2023 r.).

³⁸ *Ibidem*, art. 23c. 1.

³⁹ *Ibidem*, art. 23d. Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 o Służbie Więziennej. Tożsamość osoby legitymowanej funkcjonariusz IWSW ustala na podstawie: 1) dokumentu tożsamości; 2) oświadczenia innej osoby, której tożsamość została ustalona na podstawie dokumentu tożsamości; 3) oświadczenia osoby, która funkcjonariuszowi IWSW jest znana.

⁴⁰ *Ibidem*.

- obserwowania i rejestrowania, przy użyciu środków technicznych, obrazu zdarzeń w miejscach publicznych oraz dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom w trakcie wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych podejmowanych na podstawie ustawy,
- żądania niezbędnej pomocy od instytucji państwowych, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego, jak również zwracania się do każdej osoby o udzielenie pomocy, w ramach obowiązujących przepisów prawa,
- wydawania osobom poleceń określonego zachowania się w granicach niezbędnych do wykonania określonych czynności lub wykonywania innych czynności służbowych podejmowanych w zakresie i w celu realizacji ustawowych zadań IWSW lub w celu uniknięcia bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa osób lub mienia, gdy jest to niezbędne do sprawnego i zgodnego z prawem wykonywania tych czynności albo uniknięcia zatarcia śladów przestępstwa.

Obowiązki i uprawnienia funkcjonariuszy IWSW

Przystępując do realizacji czynności służbowych na mocy posiadanych uprawnień, funkcjonariusz IWSW jest zobowiązany podać stopień oraz imię i nazwisko. Funkcjonariusz nieumundurowany okazuje ponadto legitymację służbową w sposób umożliwiający odczytanie i zanotowanie nazwiska funkcjonariusza oraz nazwy organu, który wydał legitymację. Funkcjonariusze IWSW uzyskali uprawnienia do realizacji czynności operacyjno-rozpoznawczych obejmujących m.in.:

- korzystanie z osobowych źródeł informacji (w tym konieczność wyodrębnienia funduszu operacyjnego);
- możliwość pozyskiwania informacji uzyskanych w drodze czynności operacyjno-rozpoznawczych od innych służb;
- stosowania kontroli operacyjnej – zarządzanej przez sąd za zgodą Prokuratora Generalnego, tylko w sytuacji, gdy inne środki okażą się bezskuteczne;
- dokonywania w sposób niejawny – za pisemną zgodą Prokuratora Generalnego – nabycia, zbycia lub przejęcia przedmiotów pochodzących z przestępstwa, ulegających przepadkowi albo których wytwarzanie, posiadanie, przewożenie lub którymi obrót są zabronione, a także przyjęcia lub wręczenia korzyści majątkowej;

- dostępu do tajemnic prawnie chronionych – na podstawie postanowienia wydanego przez Sąd Okręgowy w Warszawie.

Podkreślenia wymaga, że rygory formalne i mechanizmy kontrolne są na analogicznym poziomie jak w przypadku służb posiadających uprawnienia operacyjno-rozpoznawcze, z uwzględnieniem kontroli sądowej. Wyraźnego rozróżnienia wymaga natomiast fakt, że istotnemu ograniczeniu uległ zakres przestępstw, co do których możliwe jest podjęcie kontroli operacyjnej wraz z zastosowaniem pozostałych uprawnień IWSW⁴¹. W celu zapobieżenia, wykrycia, ustalenia sprawców, a także uzyskania i utrwalenia dowodów ściganych z oskarżenia publicznego przestępstw czynności operacyjno-rozpoznawcze mogą być wdrażane względem zawężonego katalogu przestępstw przedstawionego w tabeli nr 2.

Tabela 2. Katalog przestęp względem, których mogą być wdrażane czynności operacyjno-rozpoznawcze prowadzone przez IWSW

Kodeks Karny		
1.	art. 148	Zabójstwo.
2.	art. 156 § 1 i 3	Ciężki uszczerbek na zdrowiu.
3.	art. 157 § 1	Średni i lekki uszczerbek na zdrowiu.
4.	art. 158	Bójka i pobicie.
5.	art. 159	Użycie w bójce i pobiciu niebezpiecznego narzędzia.
6.	art. 163 § 1 i 3	Sprowadzenie zdarzenia powszechnie niebezpiecznego.
7.	art. 164 § 1	Sprowadzenie niebezpieczeństwa katastrofy.
8.	art. 165 § 1, 3 i 4	Sprowadzenie niebezpieczeństwa powszechnego.
9.	art. 189	Bezprawne pozbawienie wolności.
10.	art. 190a	Uporczywe nękanie. Kradzież tożsamości.
11.	art. 197	Zgwałcenie i wymuszenie czynności seksualnej.
12.	art. 198	Seksualne wykorzystanie niepoczytalności lub bezradności.
13.	art. 199	Seksualne wykorzystanie stosunku zależności lub krytycznego położenia.
14.	art. 223	Czynna napaść na funkcjonariusza publicznego.
15.	art. 228 § 1 i § 3 –5	Sprzedajność pełniącego funkcję publiczną.
16.	art. 229 § 1 i § 3 –5	Przekupstwo.
17.	art. 230 § 1	Płatna protekcja bierna.
18.	art. 230a § 1	Płatna protekcja czynna.
19.	art. 231 § 2	Nadużycie uprawnień przez funkcjonariusza.
20.	art. 234	Fałszywe oskarżenie.

⁴¹ Ibidem, art. 23p. 1.

Kodeks Karny		
21.	art. 235	Tworzenie fałszywych dowodów dla podjęcia ścigania o przestępstwo.
22.	art. 236	Zatajenie dowodów niewinności osoby podejrzanej.
23.	art. 238	Fałszywe zawiadomienie o przestępstwie.
24.	art. 239	Poplecznictwo.
25.	art. 242	Bezprawne samouwolnienie.
26.	art. 243	Uwolnienie osoby pozbawionej wolności.
27.	art. 245	Przemoc wobec stron postępowania.
28.	art. 246	Wymuszanie zeznań przez funkcjonariusza publicznego.
29.	art. 247	Znęcanie się nad osobą pozbawioną wolności.
30.	art. 258	Przestępczość zorganizowana. Udział w zorganizowanej grupie przestępczej.
31.	art. 269	Uszkodzenie danych informatycznych.
32.	art. 280	Rozbój.
33.	art. 281	Kradzież rozbójnicza.
34.	art. 282	Wymuszenie rozbójnicze.
35.	art. 288 § 1	Zniszczenie mienia ruchomego.
36.	art. 299 § 1, 2, 5 i 6	Pranie pieniędzy.
37.	art. 305	Zakłócenie przetargu publicznego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 o Służbie Więziennej (Dz. U. 2023, poz. 240 z późn. zm.).

Obszar działania Służby Więziennej jest ze względów oczywistych wydzielonym odizolowanym obszarem z przestrzeni powszechnie dostępnej. Zawężenie katalogu przestępstw wynika przede wszystkim z przeznaczenia IWSW. Niniejszy katalog, przestępstw względem których mogą być prowadzone ustawowo określone formy czynności operacyjno-rozpoznawczych jest współmierny z uprawnieniami części służb posiadających tego rodzaju uprawnienia będących we właściwości ministra spraw wewnętrznych i administracji. Istotnym jest zakres podmiotowy uprawnień, które przekładają się na ograniczenia o charakterze miejscowym tzn. wyodrębnioną przestrzeń penitencjarną i zdarzenia z nią związane determinują stosowanie tych uprawnień. Zaznaczyć należy, że przestępstwa wymienione w powyższej tabeli są też ujęte w katalogu przestępstw określonych w ustawie o Policji⁴². Natomiast w kompetencji SW na mocy ustawy o Służbie Więziennej ustawodawca powiększył katalog uprawnień do czynów w art. 242, art. 288 § 1, art. 305 k.k. Mając na uwadze dotychczasowe rozważania ich ujęcie w proponowanym przepisie, niewątpliwie

⁴² Zob.: art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U z 2023 r. poz. 347, 535, 641).

wynika ze specyfiki warunków penitencjarnych i funkcjonowania Służby Więziennej. W ujęciu szczegółowym, proces ujęty jest w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie sposobu dokumentowania przez Inspektorat Wewnętrzny Służby Więziennej czynności operacyjno-rozpoznawczych polegających na dokonaniu w sposób niejawny nabycia, zbycia lub przejęcia przedmiotów pochodzących z przestępstwa, ulegających przepadkowi albo których wytwarzanie, posiadanie, przewożenie lub którymi obrót są zabronione, a także na przyjęciu lub wręczeniu korzyści majątkowej⁴³. Niniejszy akt wykonawczy określa sposób sporządzania dokumentacji w związku z zarządzeniem czynności, dokumentowania tych czynności, przechowywania i przekazywania wniosków i zarządzeń, a także przekazywania oraz przetwarzania i niszczenia materiałów uzyskanych podczas stosowania tych czynności, zakres danych gromadzonych w rejestrach.

Próba identyfikacji wyzwań dla IWSW

Funkcjonariusze SW, z uwagi na brak fachowych opracowań w tej materii, zmuszeni są kierować się wynikającym z praktyki doświadczeniami innych formacji mundurowych – głównie Policji. Dlatego identyfikacja potrzeb w zakresie przygotowania kadry wymaga nie tylko szeregu przedsięwzięć w aspekcie prawnym, organizacyjnym i edukacyjnym, ale także dostępności do fachowych praktyk i treści szkoleniowych oraz rozwiązań technicznych. Najpoważniejsze zagrożenie generują sfery działalności SW, w których ma miejsce bezpośredni kontakt funkcjonariusza z osadzonym oraz takie, w których funkcjonariusz dysponuje dużymi zasobami, tj. majątkiem lub informacjami, stanowiącymi atrakcyjną wartość dla świata zewnętrznego – świata przestępczego. W uogólnieniu, może to determinować zjawisko korupcji na poziomie obsługi osadzonych w jednostce penitencjarnej – polegające na odstępowaniu od czynności służbowych wobec ujawnionych nieprawidłowości. Sfery relacji funkcjonariusz – osadzony dotyczą także przypadków nadużycia i przemocy

---

⁴³ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie sposobu dokumentowania przez Inspektorat Wewnętrzny Służby Więziennej czynności operacyjno-rozpoznawczych polegających na dokonaniu w sposób niejawny nabycia, zbycia lub przejęcia przedmiotów pochodzących z przestępstwa, ulegających przepadkowi albo których wytwarzanie, posiadanie, przewożenie lub którymi obrót są zabronione, a także na przyjęciu lub wręczeniu korzyści majątkowej (Dz.U. 2022 poz. 2602).

wobec osadzonych objętych czynnościami służbowymi. Faktem jest, że mimo iż takie zdarzenia występują incydentalnie w skali niepowodującej zagrożenia dla właściwej realizacji przez SW jej ustawowych zadań, to ze względu na znaczną szkodliwość dla wizerunku formacji, stanowią dla IWSW przedmiot monitorowania, przeciwdziałania i reagowania. W tym szczególnym punkcie działania Inspektoratu mają także na celu minimalizowanie negatywnych następstw pomówienia funkcjonariuszy przez osadzonych.

Zaznaczyć należy, że zasoby baz danych Służby Więziennej i wiedza z nich wynikająca stanowią przedmiot nieformalnych starań zarówno ze strony środowiska przestępczego, jak i podmiotów outsourcingu. Środki finansowe Służby Więziennej, jako środki publiczne, mogą być zawsze obiektem zainteresowania potencjalnych dostawców towarów i usług.

Mówiąc o wyzwaniach i orientując się na doświadczenia innych formacji, zaznaczyć należy, iż M. Węgliński i I. Dziugiel⁴⁴, podkreślają, że niejawni charakter czynności operacyjno-rozpoznawczych w wypadku Policji może się łączyć z ryzykiem wielu nadużyć przez wykonujących je funkcjonariuszy. Mając na uwadze tworzenie struktury Służby Więziennej, posiadającej analogiczne uprawnienia i kompetencje do policyjnych, wyzwaniem jest dobór funkcjonariuszy do poszczególnych komórek organizacyjnych⁴⁵. W Służbie Więziennej, podobnie jak w Policji, zagrożeniem jest fakt, iż funkcjonariusze mogą podejmować próby realizacji prywatnych celów przy użyciu metod i form pracy operacyjnej. W ten obszar wchodzi również kwestie związane z „handlem informacją” łącznie z uprzedzaniem członków grup przestępczych – funkcjonariuszy o ryzyku podjęcia wobec nich określonych działań przez Inspektorat. Środki kontroli operacyjnej, sprawdzenie treści korespondencji i środków przesyłu informacji w tym utrwalanie korespondencji i rozmów sieci telekomunikacyjnej stanowią zbiór danych, które mogą być wykorzystane niezgodnie z ich przeznaczeniem. Zgromadzone informacje mogą zostać przekazane osobom nieuprawnionym lub posłużyć jako element bezprawnego nacisku czy prowokacji.

---

⁴⁴ Zob. M. Węgliński, I. Dziugiel, *Prawne i organizacyjne aspekty zapobiegania oraz zwalczania przestępczości w Policji w latach 1998–2014. Spojrzenie z perspektywy 16 lat działalności Biura Spraw Wewnętrznych Komendy Głównej Policji*, [w:] E.W. Pływaczewski, W. Filipkowski, Z. Rau (red.), *Przestępczość w XXI wieku. Zapobieganie i zwalczanie. Problemy prawno-kryminologiczne*, Warszawa 2015, s. 67–145.

⁴⁵ Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2022 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Inspektoratowi Wewnętrznemu Służby Więziennej.

Ryzykiem wartym uwagi jest także defraudacja środków funduszu operacyjnego oraz nierzetelne gospodarowanie tymi środkami. Niejawny charakter pracy operacyjnej może wpływać na ograniczenie możliwości udowodnienia tego rodzaju nadużyć.

Profilaktyka realizowana przez Biuro Postępowań Kontrolnych

Świadomość wysokich kosztów, jakie ponosi Służba Więzienna w przypadku naruszeń prawa przez jej funkcjonariuszy i pracowników, skłania do stałego intensyfikowania działań profilaktycznych i szkoleniowych. Realizacja wymienionych aktywności należy do zadań Biura Postępowań Kontrolnych, które jest komórką organizacyjną Centralnego Zarządu Służby Więziennej. Biuro ma za zadanie realizację usystematyzowanych przedsięwzięć profilaktycznych dotyczących występowania w Służbie Więziennej przypadków i zdarzeń ujemnie wpływających na realizację zadań służbowych. W zakresie zdarzeń znajdują się nieprawidłowości związane z przekraczaniem uprawnień, nadużywaniem zajmowanego stanowiska, niedopełnianiem obowiązków służbowych, popełnianiem wykroczeń i przestępstw przez funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej. Działania kierowane są do wszystkich funkcjonariuszy i pracowników formacji. Mają one na celu podnoszenie świadomości funkcjonariuszy i pracowników w zakresie obszarów zagrożeń odnoszących się do środowiska penitencjarnego. Profilaktyka sprowadza się głównie do wskazywania sposobów radzenia sobie w sytuacjach korupcyjnych oraz kształtowania właściwych postaw i podnoszenia świadomości zagrożeń wewnętrznych, jak i zewnętrznych. Istotnym czynnikiem jest również szkolenie oraz kształtowanie reakcji i postaw wobec informacji o nieprawidłowościach w służbie. Pozyskiwanie informacji uzyskanych w ramach prowadzonych czynności profilaktycznych od funkcjonariuszy i pracowników SW, w tym dokonywanie analiz sprawozdawczości otrzymywanej w przedmiotowym zakresie od kierowników jednostek organizacyjnych Służby Więziennej lub komórek organizacyjnych Centralnego Zarządu, stanowi element dopełniający system bezpieczeństwa organizacji i jej samokontroli.

Do głównych enumeratywnych celów Biura Postępowań Kontrolnych należy podejmowanie i koordynowanie współpracy z organami

prowadzącymi postępowania przygotowawcze w zakresie ujawniania nieprawidłowości w Służbie Więziennej⁴⁶. W zakresie kontroli zadania sprowadzają się od opracowywania okresowych planów kontroli jednostek organizacyjnych prowadzonych przez Centralny Zarząd do przeprowadzania kontroli działalności jednostek organizacyjnych w zakresie zleconym przez Dyrektora Generalnego.

Zakończenie

Służba Więzienna jest istotnym elementem w strukturze organów państwowych, realizującym zadania w zakresie ochrony obywateli oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Zasadnicze wnioski w zakresie zaprezentowanych treści wynikają ze zmian prawnych i organizacyjnych, sprowadzają się one do konieczności zdiagnozowania potrzeb szkoleniowych Służby Więziennej w powadzeniu czynności operacyjno-rozpoznawczych. Informacja uzyskana w przestrzeni penitencjarnej może przyczynić się do podniesienia poziomu bezpieczeństwa w środowisku wolnościowym. Utworzenie IWSW w perspektywie rozwojowej może przyczynić się do procesu zwalczania przestępczości i przestępczości zorganizowanej, a w dobie trendów radykalizacji postaw osadzonych – również do minimalizacji zagrożeń o charakterze terrorystycznym.

Na uwagę zasługuje rozwiązanie systemowe służące do redukcji zagrożeń, postaw i zachowań niepożądanych poprzez prowadzenie działalności edukacyjnej, np. szkolenia dla nowo wstępujących do SW funkcjonariuszy; ten etap ma właśnie na celu uświadomienie zasadniczych zagrożeń w służbie i wskazanie zarówno sposobów radzenia sobie z nimi, jak też reagowania na nieprawidłowości. W zakresie szkolenia rekomendacją jest wskazanie na konieczność prowadzenia zajęć dla słuchaczy ośrodków szkoleniowych SW oraz utrzymanie stałej profilaktyki na kolejnych etapach służby i pracy poprzez organizowanie w jednostkach organizacyjnych szkoleń, których celem jest przybliżenie problematyki działania Biura Postępowań Kontrolnych oraz Inspektoratu Wewnętrznego Służby Więziennej. Omówienie zagrożeń, z uwzględnieniem specyfiki jednostki czy komórki organizacyjnej, i wskazanie sposobów postępowania w przypadku prób korumpowania, stanowi podstawę profilaktyki tego obszaru.

---

⁴⁶ <https://www.sw.gov.pl/jednostka/biuro-postepowan-kontrolnych> (dostęp: 25.06.2023 r.).

Mówiąc o funkcjonowaniu IWSW, można uznać, że wprowadzenie tej jednostki kontrolującej i nadzorującej stan osobowy Służby Więziennej okazało się dobrą inicjatywą w perspektywie wyzwań przyszłości. Podkreślić należy, że działalność IWSW wydaje się być bardzo ważna dla zachowania „czystości” prawnej w strukturach współczesnej Służby Więziennej. Oczywiście, zdawać sobie należy sprawę, że efektywność tych działań, jak również ich charakter, mogą być problematyczne szczególnie w pierwszych latach jej funkcjonowania. IWSW pełni rolę oczyszczającą uczciwych funkcjonariuszy z kierowanych wobec nich niesłusznych i często krzywdzących podejrzeń. Jest to element zadania ogólnego na rzecz podnoszenia poziomu wiarygodności i kształtowania pozytywnego wizerunku Służby Więziennej, która doskonali i rozwija systemowe rozwiązania zapobiegające patologii w służbie. Edukacja funkcjonariuszy winna służyć temu, aby kadra kierownicza była zainteresowana ujawnianiem oraz eliminowaniem ze swych szeregów tych funkcjonariuszy, którzy wbrew złożonemu ślubowaniu sprzeniewierzyli się zasadom uczciwości zawodowej i naruszyli prawo. Wydaje się, że w zdecydowanej większości systemów antykorupcyjnych w służbach mundurowych kluczowym zagadnieniem staje się etyka pracy oraz szeroko rozumiana kwestia socjalna związana z zatrudnieniem personelu więziennego. Toczy się wiele dyskusji na temat tego, czy korupcja w więzieniach jest przede wszystkim produktem indywidualnego oportunistycznego czy niepowodzeń systemowych. Domniemać należy, że funkcjonowanie IWSW przyczyni się do udzielania odpowiedzi na to pytanie.

Bibliografia

Publikacje:

- Ciosek M., *Izolacja więzienna. Wybrane aspekty izolacji więziennej w percepcji więźniów i personelu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1993.
- Hanausek T., *Kryminalistyka. Zarys wykładu*, Wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2009.
- Krzywicki M., *Zarys teorii działań operacyjno-rozpoznawczych w zakładach karnych i aresztach śledczych*, Praca studyjna obroniona na Wydziale Strategiczno-Obronnym Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2004.
- Łuczak J., *Zarządzanie bezpieczeństwem informacji* [w:] J. Łańcucki (red.), *Znormalizowane systemy zarządzania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2010.
- Węgliński M., Dziugiel I., *Prawne i organizacyjne aspekty zapobiegania oraz zwalczania przestępczości w Policji w latach 1998–2014. Spojrzenie z perspektywy 16 lat działalności Biura Spraw Wewnętrznych Komendy Głównej Policji*, [w:] E.W. Pływaczewski, W. Filipkowski, Z. Rau (red.), *Przestępczość w XXI wieku. Zapobieganie i zwalczanie. Problemy prawno-kryminologiczne*, Warszawa 2015.

Akty prawne:

- Sejmu RP – druk nr 2384 – o zmianie ustawy o Służbie Więziennej oraz niektórych innych ustaw.
- Ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 r. o zatrudnianiu osób pozbawionych wolności (Dz. U. 1997 nr 123 poz. 777.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, (Dz. U. 1997 nr 90 poz. 557).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. 1997 nr 88 poz. 553).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. 1997 nr 89 poz. 555).
- Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 o Służbie Więziennej (Dz. U. 2023, poz. 240 z późn. zm.).
- Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2022 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Inspektoratowi Wewnętrznemu Służby Więziennej.

Netografia:

- <https://www.sw.gov.pl/jednostka/biuro-postepowan-kontrolnych>
<https://www.sw.gov.pl/jednostka/biuro-postepowan-kontrolnych>

